

Перит Ірина. Економічна сутність домогосподарств як учасників підприємницької діяльності. *Економічний дискурс*. 2019. Випуск 3. С. 66-74.

DOI:

УДК 334.012; 330.31

JEL Classification D10, D13, D19, M21, R29

Перит Ірина

здобувач кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

E-mail: iperyt.mriya@i.ua

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК УЧАСНИКІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація

Вступ. В умовах сучасної економіки саме домогосподарства в особі приватного підприємця проявляють себе як активні учасники економічних процесів, діючи на ринках як виробники, постачальники, управлінці, споживачі, інвестори, заощадники тощо. Фактично домогосподарства як окремі суб'єкти економіки реалізують власний підприємницький потенціал як на рівні макро, так і мікробізнесу. Відтак, обгрунтування економічної сутності домогосподарств як учасників підприємницьких відносин відповідно до умов сучасного ринку потребує більш ґрунтовного вивчення.

Методи. Методологічну основу роботи становлять теоретичні висновки й узагальнення економічної науки та наукові праці із широкого спектра питань, пов'язаних із діяльністю домогосподарств та приватних підприємств. У роботі застосовано історичний, логічний, порівняльний та комплексний підходи до дослідження підприємницької діяльності домогосподарств. Також у процесі дослідження використано такі методи: емпіричне дослідження, спостереження, порівняння, структурно-функціональний, комплексний.

Результати. Досліджено сутність домогосподарств, запропоновано авторське трактування. За результатами дослідження класифікації домогосподарств залежно від ролі в економічних процесах запропоновано поряд із активними, стандартними та пасивними видами домогосподарств виділити окремою класифікаційною одиницею домогосподарства мінливого типу, які здатні адаптувати свою економічну поведінку від активної, стандартної до пасивної і навпаки. Подано та обгрунтовано авторську класифікацію домогосподарств залежно від їх участі в управлінні бізнесом та за його величиною: власники бізнесу макромасштабу, власники середнього бізнесу, власники мікробізнесу, дрібні бізнесмени, підприємницькі осередки, феномени тіньової економіки, мультигосподарства. Проаналізовано, систематизовано та уточнено основні функції домогосподарств: постачальника ресурсів, виробника товарів та послуг, заощадника доходів, відтворювального ресурсу, споживача товарів та послуг, обміну, організаційно-рефлексивна.

Перспективи. Отримані результати мають теоретичне і практичне значення, можуть бути використані у процесі розробки та реалізації концепції формування та збільшення дохідності домогосподарств від ведення бізнесу, при визначенні стратегічних засад державної політики підтримки приватних підприємств, у діяльності органів державної влади щодо підвищення ефективності функціонування вітчизняної економіки.

Ключові слова: домогосподарство, підприємницька діяльність, бізнес, функції домогосподарств, види домогосподарств, підприємницька діяльність домогосподарств.

Вступ.

В сучасних умовах ринкова економіка потребує прогресивного розвитку підприємництва як гаранта її стабільності. Загалом виділяють три основних учасники підприємницької діяльності: домогосподарства, підприємства і держава. В умовах сучасних трансформацій економіки саме домогосподарства в особі приватного підприємця проявляють себе як активні учасники економічних процесів, забезпечують стабільне функціонування та розвиток економіки країни, є джерелом

наповнення державних грошових фондів, забезпечують можливість реалізації трудового потенціалу учасників ринку праці, беруть участь у кругообігу ресурсів та грошових потоків.

Сьогодні рівень розвитку підприємницького потенціалу домогосподарств став основним із індикаторів економічної стабільності держави, адже великі підприємства не в силі задовольнити потреби усіх без винятку груп споживачів, оскільки здебільшого вони працюють на уніфікованого покупця. А приватні підприємці продають продукцію та послуги, виробництво яких є не вигідним для великих гравців ринку. Відповідно актуальним на сьогодні залишається питання дослідження економічної сутності домогосподарств у контексті реалізації їх підприємницького потенціалу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У сучасній науковій економічній літературі домогосподарства в основному аналізуються через призму малого бізнесу та людських відносин такими дослідниками, як: В. Базилевич, Д. Богиня, С. Бурлуцький, Н. Василюга, Д. Денисова, І. Зятковський, Р. Іванов, Т. Кізіма, І. Микитенко, Ю. Станкевич, С. Юрій та іншими.

Однак, сектор домогосподарств, як гравців підприємницького середовища, досліджено не повністю. Кожен науковець має індивідуальний підхід щодо трактування сутності домашнього господарства та його ролі як підприємця в економічній системі. Але не зважаючи на це, здебільшого звертається увага на економічну поведінку домогосподарств, хоча принципово важливим є визначення їх підприємницької сутності, участі у підприємницьких відносинах, а також їх потенціалу та ролі в процесах управління великим, середнім та дрібним бізнесом.

Мета.

Метою дослідження є обґрунтування економічної сутності домогосподарств як учасників підприємницьких відносин в умовах ринку.

Методологія дослідження.

Методологічну основу роботи становлять наукові праці із широкого спектра питань, пов'язаних із діяльністю домогосподарств та приватних підприємців. Було також використано історичний, логічний, порівняльний та комплексний підходи до дослідження підприємницької діяльності домогосподарств. Використано методи емпіричного дослідження, спостереження, порівняння, структурно-функціональний та комплексний.

Результати.

Обґрунтоване трактування поняття «домогосподарство» згадується ще праці філософа античних часів Ксенофонта Афінського «Домострой», який визначає домоведення як «...науку, за допомогою якої люди можуть збагачувати господарство, а господарство, відповідно до нашого визначення, є все без винятку майно, а майном кожного ми назвали те, що корисне людині в житті, а корисне – ... це все чим людина вміє користуватись» [1, с. 270-271]. А перше визначення про людину як економічно незалежну особистість, що є рушійною силою національної економіки, зроблено класиком англійської політичної економіки А. Смітом, який вперше розробив закономірності розвитку продуктивних сил, основи ефективної підприємницької діяльності людини нового суспільного ладу. У працях «Теорія моральних почуттів» та «Дослідження про причини і природу багатства народів» дослідник висвітлює положення розвитку матеріального виробництва та ролі людини в економіці [2; 3].

Домогосподарство як ринковий інститут вперше згадується в економіці України у 1993 році [4], коли була розроблена та впроваджена система національних рахунків. Термін «домашнє господарство» введено у науковий обіг у 2001 році Законом України «Про всеукраїнський перепис населення». Цим законом домогосподарство трактувалося як «...сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе усім необхідним

для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть знаходитися у споріднених зв'язках або в зв'язках свояків, не знаходитися ні в яких з цих зв'язків, або бути в тих і в інших. Домогосподарство може складатися з однієї особи» [5, с. 446].

Д. Денисова стверджує, що домогосподарство – це «економічний осередок, що має власність, фінансові активи, заощадження ... умовою розвитку домогосподарства є інвестування ... домогосподарство є мікромоделлю економічної системи» [6]. Не погоджуємося із твердженням автора про те, що необхідною умовою розвитку домогосподарства є інвестування, адже як зазначає В. Базилевич, воно є «учасником спільного відтворення і реалізації економічних відносин приватної власності на чинниках виробництва з метою задоволення особистих потреб та інтересів домашнього господарства, індивідів і суспільства» [7, с. 19], а також, на нашу думку, економіки загалом.

Н. Василюга при трактуванні поняття «домогосподарства» акцентує увагу на його функціях, розуміючи його як «складний економічний суб'єкт, утворений однією або кількома особами, які проживають в одному житловому приміщенні, ділять спільний побут, спільно здійснюють господарську діяльність і мають спільний бюджет, головною метою функціонування якого є задоволення матеріальних і духовних потреб його членів, що досягається шляхом виконання домогосподарством цілого комплексу життєво важливих функцій економічних, репродуктивних, психологічних, відпочинку та дозвілля тощо» [8]. А з іншої сторони, І. Микитенко у визначенні про домашні господарства говорить, що вони під час ведення діяльності виконують такі функції: забезпечення економіки факторами виробництва, використання зароблених при цьому коштів для поточного споживання товарів, послуг і заощаджень з метою задоволення своїх потреб [9, с. 107-110]. Варто зауважити, що на нашу думку, Н. Василюга більш коректно описує сутність та функції домогосподарств як суб'єктів економіки.

Авторами С. Юрієм, І. Буяном, Р. Березюком лаконічно вдало описано наукову сутність категорії «домогосподарства» як економічної одиниці, що «... складається з однієї або більше осіб, яка володіє ресурсами, постачає ними економіку та використовує отримані за це доходи для купівлі товарів і надання послуг, які задовольняють матеріальні потреби його членів» [10, с. 161]. Однак автори фактично наголошують, що кінцевою метою домогосподарств є задоволення потреб, з чим частково мусимо не погодитися. Так, задоволення потреб є однією із основних цілей будь-якої діяльності домогосподарств, однак залежно від їх концептуальної участі в економічних процесах як підприємця та цілей у довго- або короткостроковій перспективі на перший план постають стратегічний розвиток дохідності власної справи, інвестування тощо.

Погоджуємося із поданим трактуванням сутності домогосподарств науковцем Т. Кізімою, яка під даною категорією розуміє «специфічний вид соціально-економічної організації людей, які здебільшого перебувають у родинних відносинах, ділять спільний побут, постачають на відповідні ринки різноманітні ресурси (працю, капітал, підприємницький хист) і спільно приймають економічні рішення стосовно формування власних доходів та здійснення основних видів витрат з метою відтворення людського капіталу та задоволення матеріальних і духовних потреб» [11, с. 85-86].

Отже, можна стверджувати, що більшість сучасних авторів у визначенні терміну «домашнє господарство» вкладають поняття підприємницького хисту та економічних відносин індивідів із іншими суб'єктами господарювання. Однак, науковці аналізують підприємницьку діяльність домогосподарств у дещо вузькому її прояві: зводячи сімейний бізнес до локального поняття фізична особа підприємець, самозайнята особа, підсобне господарство тощо. Фактично не береться до уваги прояв сутності домогосподарства як власника великого та середнього бізнесу та не розглядається його участь в управлінні бізнесом.

Тому, пропонуємо трактувати домогосподарства як специфічну економічну категорію, особливий вид соціально-економічних та ринкових відносин суб'єктів господарювання (від одного до кількох осіб), які здебільшого пов'язані родинними зв'язками, спільною територією, фінансовими, інтелектуальними і матеріальними ресурсами, утворені на основі взаємної згоди та у довгостроковій

перспективі приймають та реалізують самостійні економічні рішення щодо управління такими ресурсами, беруть участь у формуванні процесів пропозиції та попиту з метою досягнення поставлених цілей та потреб.

Виходячи із сутності поняття «домогосподарств» як суб'єктів підприємницької діяльності важливо також визначити конкретні їх різновиди. Так, провівши аналіз наукових напрацювань, можемо сказати, що авторами здебільшого проводиться класифікація домогосподарств з точки зору демографічних, територіальних та соціальних ознак, але не повною мірою проведено аналіз економічних ознак. Пропонуємо розглянути детальніше цей момент. Так, науковець Т. Кізіма поділяє усі домогосподарства за видами господарювання на такі, що здійснюють: виробничу діяльність (фермерське господарство, особисте підсобне господарство, ремісниче господарство); комерційну діяльність (домогосподарства, які займаються «човниковим» бізнесом, кіосковим бізнесом, автотранспортними перевезеннями і т. д.); фінансову діяльність (сімейні ломбарди, обмінні пункти валюти тощо) [11, с. 42].

Доцільним в умовах сучасної економіки є поділ домогосподарств згідно досліджень Ю. Станкевича залежно від ступеня їх адаптації до нововведень та інновацій: креативні домогосподарства, члени яких генерують нові ідеї, технології; адаптивні, що нормально сприймають ноу-хау; консервативні, які негативно ставляться до інновацій [12, с. 10]. Вважаємо, що власне креативні домогосподарства потенційно мають найвищі шанси досягнути успіху на економічних ринках.

Вартою уваги також є класифікація домогосподарств Д. Богині та С. Бурлуцького на прості системні функціональні (ПСФД) та системні функціональні (СФД). Під ПСФД розуміють систему, яка створена у процесі об'єднання суб'єкта і сукупності прав власності, що належить йому, з метою підтримки гомеостазу (власного відтворення або відтворення людського капіталу), а під СФД – об'єднання кількох ПСФД, що приводить до формування системи вищого рівня [13, с. 68]. Між ПСФД та СФД можуть виникати ринкові та неринкові взаємодії.

Така класифікація акцентує увагу на гомеостатичних процесах на рівні домогосподарств, а на їх економічну роль звертається мало уваги, з чим мусимо не погодитися. Зокрема, варто звернути увагу на взаємодію домогосподарств з іншими суб'єктами економіки та їх роль у використанні та формуванні підприємницького хисту та капіталу, адже людина сучасна та економічно освічена на свідомому чи несвідомому рівнях в більшості випадків є учасником процесів попиту, пропозиції, обміну, інвестування – фактично домогосподарство є рушійною силою економічних процесів на мікрорівні та учасником таких процесів як власник бізнесу.

За І. Зятковським домогосподарства, як учасники економічних процесів, можуть проявляти себе як активні, стандартні та пасивні [14, с. 80]. В рамках даного дослідження пропонуємо також виділити окремою класифікаційною одиницею домогосподарства мінливого типу. Розглянемо детальніше, які саме домогосподарства доцільно віднести до кожної з вище згаданих класифікаційних одиниць:

- активні – домогосподарства, основним джерелом доходу яких є підприємницька діяльність, а також самозайнятість.
- стандартні – домогосподарства, основним видом доходу яких є оплата праці та додаткові винагороди за трудову діяльність.
- пасивні – домогосподарства, основним видом доходу яких є пенсії, допомоги, інші виплати, а також сім'ї, які ведуть натуральне господарство.
- мінливого типу. До них варто віднести домогосподарства, які здатні адаптувати свою економічну поведінку від активної, стандартної до пасивної і навпаки, залежно від умов ринку. Це домогосподарства нового типу, які подолали межу консервативності та готові легко реагувати і адаптуватися до ринкових змін. Сьогодні до даної класифікаційної одиниці в основному належать домогосподарства молодого покоління віком від 18 до 30 років, тобто ті, світогляд яких не зіпсований радянськими поглядами та економічними «потрясіннями» незалежної України.

Також пропонуємо класифікувати домогосподарства залежно від їх участі в управлінні бізнесом та за його величиною:

1. Власники бізнесу макромасштабу – домогосподарства, основним видом доходу яких є прибуток від участі у капіталі підприємств великих платників податків, засновники таких підприємств. Дана категорія домогосподарств може брати активну участь у діяльності власного бізнесу або ж виступати у ролі отримувачів пасивного доходу, делегуючи управління бізнесом довіреним менеджерам вищої данки управління.

2. Власники середнього бізнесу – домогосподарства, основним видом доходу яких є прибуток від участі в капіталі підприємств середнього бізнесу, засновники таких підприємств та фізичні особи підприємці з річним доходом від діяльності понад 10 млн. євро. Дана категорія також може виступати як активним, так і пасивним учасником бізнесу.

3. Власники мікробізнесу – домогосподарства, основним видом доходу яких є прибуток від участі в капіталі малих підприємств, власники таких підприємств та фізичні особи підприємці з річним доходом від 2 млн. євро.

4. Дрібні бізнесмени – домогосподарства, основним видом доходу яких є прибуток від участі в капіталі мікро-підприємств, власники таких підприємств та підприємці з річним доходом менше 2 млн. грн. (в основному це ФОП 1 та 2 групи оподаткування єдиним податком).

5. Підприємницькі осередки – до даної класифікаційної одиниці пропонуємо віднести домогосподарства, які займаються малим фермерським та підсобним господарством, натуральним виробництвом, самозайнятих осіб тощо.

6. Феномени тіньової економіки – домогосподарства, діяльність яких підпадає під категорію підприємницької, однак така діяльність офіційно не декларується, економічно не оцінюється, дохід не оподатковується, свідомо ризикована, але в загальному підсумку бере участь в економічних процесах.

7. Мультигосподарства – домогосподарства, діяльність яких підпадає під категорію підприємницької, однак їх діяльність носить змішаний характер: це власники кількох підприємницьких бізнесів різної величини та різних напрямків діяльності.

Важливим є також питання дослідження функцій домогосподарств як основних суб'єктів економічних відносин, яке сьогодні також залишається дискусійним. Зокрема, вагомий вклад у дослідження домогосподарств зроблено Т. Кізімою, яка окрім функцій постачальника ресурсів, виробника, заощадника та споживача, також додатково виділяє відтворювальну функцію домогосподарства [11, с. 46-54]. З іншого боку, Ю. Станкевич пропонує групувати функції домогосподарств на економічні – виробництво, обмін, споживання, заощадження та неекономічні – репродуктивна, освітня, психологічна, а також функція відпочинку та дозвілля [12, с. 8]. Варто звернути увагу, що автором окремо виділено функцію обміну, суть якої полягає у «...складній структурі постійних взаємовідносин домогосподарства з іншими суб'єктами ринкової економічної системи, зокрема вертикальні зв'язки з економічним центром – державою, та горизонтальні – з різними економічними організаціями. Система таких зв'язків формує поведінку домашнього господарства, що впливає не тільки на його ефективне функціонування, але й на розвиток господарської системи та суспільства загалом» [12, с. 9].

Н. Василюга до основних економічних функцій домашніх господарств відносить виробництво, обмін з іншими суб'єктами ринкової системи, споживання, заощадження та інвестування. Зокрема, автором зазначено, що «...виробництво, як одну серед функцій домогосподарства, прийнято розглядати в двох аспектах: діяльність, метою якої є отримання прибутку; самообслуговування та господарсько-побутові роботи всередині власного домогосподарства для задоволення потреб лише його членів. ...Одним із видів діяльності домогосподарств, метою якої є отримання прибутку, можна розглядати підприємництво. Здатність домогосподарств до організації власної підприємницької справи позитивно відображається не тільки на зростанні особистого добробуту, а й на розвитку економіки в цілому» [8, с. 88].

Р. Івановим запропоновано згрупувати функції домогосподарств залежно від їх мікро- та макроекономічних особливостей. Зокрема, до базового (первинного) рівня автор відносить виробничу, споживчу функції та додаткову когнітивно-рефлексивну функції, а до похідного (вторинного) рівня – заощаджувальну, відтворювальну та додаткову інформаційно-комунікативну функцію [15, с. 36-38]. На нашу думку подане автором групування функцій за рівнями є доцільним.

Враховуючи вище сказане, пропонуємо систематизувати та розуміти функції домогосподарств наступним чином:

- постачальники ресурсів – домашні господарства виступають у ролі власників землі, капіталу, праці та підприємницького хисту і постачають ці ресурси на ринки. Варто зазначити, що управління земельними ресурсами, працею та капіталом потребує від домогосподарств також прояву підприємницького хисту – уміння економічно ефективно розпоряджатися цими ресурсами з метою отримання доходу. Можливо в окремих авторів виникне запитання, яким чином праця є проявом підприємницького хисту? Економічно адаптивний трудовий ресурс (домогосподарство) повинен володіти умінням «продавати» свою працю на ринку трудових послуг. Маємо на увазі вибір напрямку діяльності, роботодавця, умов праці та самореалізації. Досить поширеною сьогодні є практика, коли домогосподарства реалізують свій трудовий потенціал в якості офіційно зареєстрованої фізичної особи підприємця: працівник виконує функції співробітника в організації, зобов'язання із сплати податків та подання звітності бере на себе роботодавець, як наслідок – роботодавець у підсумку сплачує меншу кількість податків з доходу співробітника, який є ФОП, а співробітник отримує винагороду за виконану роботу у більшому розмірі. Такий вид співробітництва є економічно вигідним як для домогосподарства, так і для роботодавця. З іншого боку, домогосподарство також проявляє свій підприємницький хист через ведення власне «чистої» (без відносин із роботодавцем як найманий працівник) зареєстрованої підприємницької діяльності.

- виробники товарів та послуг – домогосподарство може проявляти себе як виробник ринкових та неринкових товарів і послуг. Під виробництвом ринкових товарів та послуг варто розуміти їх постачання на ринок для продажу споживачам/замовникам, в іншому випадку – це виробництво для споживання у рамках самого домашнього господарства. Як зазначає Т. Кізіма «...Результати ринкового виробництва домогосподарств враховують при обчисленні валового внутрішнього продукту країни, натомість абсолютна більшість неринкових виробничих операцій до складу ВВП не включається» [11, с. 50].

- заощадники доходів – використання отриманих доходів від діяльності для інвестування, формування страхового резерву домашнього господарства, дорогих покупок тощо. Функція заощадника також пов'язана із реалізацією підприємницького хисту, адже для того, щоб була можливість отримувати достатній для формування заощаджень дохід, домогосподарства повинні вміти продавати свій хист як на ринку праці, так і на підприємницькому ринку.

- відтворювальний ресурс – забезпечення простого і розширеного відтворення домашнього господарства необхідними ресурсами, а також розвиток людського капіталу.

- споживачі товарів та послуг – дохід від виробництва і постачання товарів та послуг витрачається домогосподарствами у переважній більшості на споживання. Основну частку споживання становлять товари харчової промисловості, побутового вжитку, витрати на саморозвиток тощо. Домогосподарства ж інвестиційного типу, що характеризуються високою економічною освіченістю та підприємницьким потенціалом, переважно такий дохід спрямовують на розвиток власного бізнесу, перспективні проекти та переслідують довгострокові стратегічні цілі таких капіталовкладень.

- функція обміну – здатність домогосподарств будувати сталі взаємодії із суб'єктами економіки: вертикальні – із державними структурами та горизонтальні – із іншими суб'єктами економіки. Побудова таких зв'язків фактично формує економічний світогляд домогосподарства як на сімейному, так і на підприємницькому рівнях.

- функція організаційно-рефлексивна – її сутність передбачає наявність прямого управління

– дана функція є доречною при управлінні підприємницькими структурами та командами. Зокрема, домогосподарства виконують рефлексивну функцію на рівні управління підприємствами як власники та розпорядники бізнес-процесів, а на рівні управління бізнес-командами як лідер домогосподарство виконує в основному організаційну функцію; на рівні непрямого управління бізнесом, наприклад, як власник що делегує права управління власним підприємством довіреній особі, є мінімально задіяним в бізнес-процесах і отримує дохід від такої діяльності, а також як учасник управління бізнес-командами або надомного сімейного бізнесу домогосподарство виконує рефлексивну функцію. Фактично домогосподарство для того, щоб уміло генерувати управлінські рішення щодо певних процесів повинне володіти набором компетенцій. Зокрема, автори В. Брич та Х. Снігур в даному випадку акцентують увагу на необхідності володіти знаннями щодо методів здійснення впливу [16, с. 127].

Оскільки сучасні домогосподарства є як учасниками сімейного надомного бізнесу, так і учасниками або прямого управління підприємствами або учасниками бізнес-команд (зазвичай в ролі співробітника компанії в складі бізнес-команди, або у ролі підприємця-власника бізнесу), можна стверджувати про доцільність об'єднати організаційну та рефлексивну функцію у єдине ціле – тобто комплексне вміння управляти підприємницькою діяльністю різних напрямків та величини. Варто зазначити, що коли домогосподарство налічує кілька пов'язаних між собою осіб, зазвичай формуються владні відносини – передача права контролю над діяльністю одній особі (переважає організаційна функція).

Висновки і перспективи.

На основі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що реалізація домогосподарствами підприємницького підходу у здійсненні будь-якої діяльності є однією із першочергових умов розвитку вітчизняної економіки, а також його участі у економічних відносинах. Розвиток домогосподарства як суб'єкта економіки напряму залежить від усвідомлення його ролі та можливостей у економічних процесах, а також від ефективного використання ринкових умов господарювання. Разом з тим, домогосподарства поряд із суб'єктами господарювання великого і середнього підприємництва виступають також і як активні учасники економічних процесів: здійснюють вагомий вплив на виробництво, купівлю-продаж матеріальних і нематеріальних ресурсів, беруть пряму та опосередковану участь і управлінні великим, середнім та дрібним бізнесом.

В цілях подальших наукових досліджень сутності та підприємницького потенціалу домогосподарств доцільно також провести аналіз підходів та методів щодо управління підприємницькою діяльністю домогосподарств в умовах сучасного ринку.

Список використаних джерел

1. Ксенофонт Афинский. Домострой. Пер. статьи и комментарии С. И. Собочевского. М. – Л.: АКАДЕМІА. 1935, 417 с.
2. Смит А. Теория нравственных чувств. М.: Республика. 1997, 352 с.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М. : Эксмо, 2007. 960 с.
4. Постанова кабінету міністрів України «Про затвердження програми розвитку системи національних рахунків» від 7.04.2003 року №475 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2003-%D0%BF> (дата звернення 05.07.2019)
5. Про всеукраїнський перепис населення : Закон України від 19.10.2000 р. №2058-III. / Відомості Верховної Ради України. 2000. №51-52. С. 446.
6. Денисова Д.Е. Воспроизведенные функции домохозяйства и их поддержка государством : автореф. дис. ... кандидат экон. наук : 08.00.01. М. 2003. 28 с.
7. Базилевич В.Д. Мікроекономіка: підручник. 2-ге вид. / за заг. ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання. 2008. 679 с.
8. Василюга Н.А. Сутність і функції домогосподарства як суб'єкта ринкових відносин. *Державне управління: теорія та практика*. №1. 2016. С. 84-94. URL: http://www.e-patp.academy.gov.ua/2016_1/9.pdf (дата звернення 05.07.2019)

9. Микитенко І. Формування сукупних доходів і витрат у домогосподарствах. *Економіка АПК*. 2002. № 6. С. 107-111.
10. Юрій С.І., Буян І.В., Березюк Р.М. Економічна теорія: політична економія : підручник / за заг. ред. С. І. Юрія. К. : Кондор. 2009. 604 с.
11. Кізіма Т.О. Фінанси домогосподарств: концептуальні засади теорії і практики : дис. ... кандидат екон. наук : 08.00.08. Тернопіль. 2011. 514 с.
12. Станкевич Ю.Ю. Домогосподарство в ринковій економічній системі та його відображення у світовій економічній думці ХХ століття : автореф. дис. ... кандидат екон. наук : 08.00.01. Київ. 2010. 21 с.
13. Богиня Д., Бурлуцький С. Домогосподарство: гомеостатичний підхід. *Економічна теорія*. 2014. №3. С. 60-71.
14. Зятковський І.В. Фінанси суб'єктів господарювання в умовах інституціональних перетворень : монографія. Тернопіль : Економічна думка. 2006. 388 с.
15. Іванов Р.В. Сутність, функції та економічна поведінка домогосподарств. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. № 2. 2018. С. 34-39.
16. Брич В.Я., Снігур Х.А. Акмеологічна модель фахівця нового типу. *Демографія та соціальна політика*. №1(29). 2017. С. 124-131.
17. Перит І.О. Основи бізнес-управління. Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права в сучасних умовах: Міжнар. наук.-практ. конф., 1 черв. 2019 р. : збірник тез доп.: у 7 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 1. С. 34-36.

Статтю отримано: 08.07.2019 / Рецензування 18.08.2019 / Прийнято до друку: 20.09.2019

Iryna Peryt
Postgraduate Student
Department of International Tourism and Hospitality
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine
Email: iperyt.mriya@i.ua
Orcid ID: 0000-0002-6925-6755

ECONOMIC ESSENCE OF HOUSEHOLDS AS PARTICIPANTS OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES

Abstract

Introduction. *In the modern economy, it is the households of the individual entrepreneur who act as active participants in economic processes, acting in the markets as producers, suppliers, managers, consumers, investors, savers, etc. In fact, households as individual economic entities realize their own entrepreneurial potential at both macro and micro businesses. Therefore, substantiating the economic nature of households as participants in entrepreneurial relationships in the context of the current market requires more thorough study.*

Methods. *The methodological basis of the work is theoretical conclusions and generalizations of economic science and scientific work on a wide range of issues related to the activities of households and private entrepreneurs. The historical, logical, comparative and comprehensive approaches to the study of household entrepreneurship are used in the paper. Also, the following methods are used in the process of research: empirical research, observation, comparison, structural and functional, complex.*

Results. *The nature of households is investigated in the article; the author's interpretation is suggested. According to the results of the Household Classification Survey, depending on the role in economic processes, it is proposed, along with the active, standard and passive types of households, to allocate a separate classification unit to variable-rate households that are able to adapt their economic behaviour from active, standard to passive and vice versa. The author's classification of households according to their participation in business management and its size is submitted and substantiated: macro-scale business owners, medium-sized business owners, micro-business owners, small businessmen, entrepreneurial centers and shadow economy phenomena, multi-farms. The basic functions of households are analyzed, systematized and specified: resource provider, producer of goods and services, income saver, reproductive resource, consumer of goods and services, exchange, organizational and reflexive.*

Discussion. The obtained results have theoretical and practical importance; they can be used in the process of developing and implementing the concept of forming and increasing the profitability of households from doing business, in defining the strategic principles of state policy of support for private entrepreneurs, in the activities of public authorities to improve the efficiency of functioning of the domestic economy.

Keywords: housekeeping, business activity, business, household functions, types of households, business activity of households.

References

1. Afinskiy, Ksenofont. (1935). *Domostroy* [Domostroy]. (S.I. Sobochevskiy, Trans). Moscow-Leningrad, Russia : ACADEMIA.
2. Smit, A. (1997). *Teoriya npravstvennykh chuvstv* [Theory of moral feelings]. Moscow, Russia : Respublika.
3. Smit, A. (2007). *Issledovaniye o prirode i prichinakh bogatstva narodov* [Research on the nature and causes of the wealth of peoples]. Moscow, Russia : Eksmo.
4. Postanova kabinetu ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia prohramy rozvytku systemy natsionalnykh rakhunkiv» vid 7.04.2003 roku №475. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2003-%D0%BF>.
5. Zakon Ukrainy Pro vseukrainskyi perepys naselennia : pryiniaty 19 zhovt. 2000 roku №2058-III. (2000, October 19). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 51-52, 446.
6. Denisova, D.Ye. (2003). *Vosproizvedennyye funktsii domokhozyaystva i ikh podderzhka gosudarstvom*. Unpublished Candidate's dissertation. Moscow, Russia.
7. Bazylevych, V.D. (2008). *Mikroekonomika*: pidruchnyk. V.D. Bazylevych (Ed.). Kyiv, Ukraine : Znannia.
8. Vasylyha, N.A. (2016). Sutnist i funktsii domohospodarstva yak subiekta rynkovykh vidnosyn [The essence and functions of the household as a subject of market relations]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka* [Public Administration: Theory and Practice], 1, 84-94. [e-patp.academy.gov.ua](http://www.e-patp.academy.gov.ua). Retrieved from http://www.e-patp.academy.gov.ua/2016_1/9.pdf.
9. Mykytenko, I. (2002). Formuvannia sukupnykh dokhodiv i vytrat u domohospodarstvakh [Generation of total incomes and expenditures in households]. *Ekonomika APK* [Economy AIC], 6, 107-111.
10. Iurii, S.I., Buian, I.V, & Bereziuk, R.M. (2009). *Ekonomichna teoriia: politychna ekonomii* : pidruchnyk. S.I. Iurii (Ed.). Kyiv, Ukraine : Kondor.
11. Kizyma, T.O. (2011). *Finansy domohospodarstv: kontseptualni zasady teorii i praktyky*. Candidate's thesis. TNEU. Ternopil.
12. Stankevych, Yu.Yu. (2010). *Domohospodarstvo v rynkovii ekonomichnii systemi ta yoho vidobrazhennia u svitovii ekonomichnii dumtsi XX stolittia*. Unpublished Candidate's dissertation. Kyiv.
13. Bohynia, D., & Burlutskiy, S. (2014). Domohospodarstvo: homeostatychnyi pidkhid [Household: a homeostatic approach]. *Ekonomichna teoriia* [Economic Theory], 3, 60-71.
14. Ziatkovskiy, I.V. (2006). *Finansy subiektiv hospodarivannia v umovakh instyutsionalnykh peretvoren : monohrafiia* [Business finance in the context of institutional change: a monograph]. Ternopil, Ukraine : Ekonomichna dumka.
15. Ivanov, R.V. (2018). Sutnist, funktsii ta ekonomichna povedinka domohospodarstv [Essence, functions and economic behavior of households]. *BIZNES INFORM* [BUSINESS INFORM], 2, 34-39.
16. Brych, V.Ia., & Snihur, Kh.A. (2017). Akmeolohichna model fakhivtsia novoho typu [Acmeological model of a new type of specialist]. *Demohrafiia ta sotsialna polityka* [Demography and Social Policy], 1(29), 124-131.
17. Peryt, I.O. (2019). *Osnovy biznes-upravlinnia* [The basics of business management]. *Aktualni pytannia ekonomiky, obliku, finansiv ta prava v suchasnykh umovakh: Mizhnarodna nauk.-praktych. konf.* Poltava: TsFEND, 34-36.

Received: 07.08.2019 / Review 08.18.2019 / Accepted 09.20.2019

